ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर

<u>टिप्पणी</u>

मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक,
ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर

13. जैविक विविधता:

ह्या व्याघ्र प्रकल्पामध्ये सस्तन प्राण्यांच्या प्रजाती, 300 पेक्षा जास्त पक्षांच्या प्रजाती, 150 पेक्षा जास्त प्रकारांची फुलपाखरे, 26 प्रकारचे कोळी वर्गीय किटक, 54 प्रकारचे सरपटणारे प्राणी, 11 प्रकारचे उभयचर प्राणी, 84 प्रकारचे मासे आढळतात. ह्याशिवाय किटकवर्गीय प्राणी येथे मोठया प्रमाणावर आहेत, जे प्राण्यांची विशाल विविधता दर्शवितात.

तसेच ह्या संरक्षीत क्षेत्रात साग, बांबु, जांभुळ, मोहा, शिसम व इतर विविध प्रजातीचे वृक्ष आढळुन येतात. या क्षेत्रातील वनाचे प्रकारामध्ये सागाचे जंगल, सागबांबू मिश्रीत जंगल तसेच हया संरक्षीत क्षेत्रात साग, बांबू, जांभुळ, मोहा, शिसम व इतर विविध प्रजातीचे वृक्ष आढळुन येतात. या क्षेत्रातील वनाचे प्रकारामध्ये सागाचे जंगल, सागबांबू मिश्रीत जंगल, मिश्र प्रजातीचे जंगल, गवती कुरणे, टेकड्या तथा नदी नाल्याकाठची जंगले इत्यादी ठोकळ प्रकार आहे.

14. ताडोबातील पक्षी

300 पेक्षा जास्त पक्षी प्रजातींची नोंद झालेली असून क्षेत्रातील तलावांवर हिवाळ्यात परदेशी पक्षी देखील भेट देतात या क्षेत्राचे लगत इरई धरण, मोहर्ली तलाव, नलेश्वर तलाव ही या पक्षांचे भेट देण्याचे महत्त्वाचे ठिकाण आहे. यामध्ये कुट्स, पीनटेलडक, ब्राम्हणीडक व पोचई प्रामुख्याने आढळतात. तसेच लेसर ॲडजटंट स्टॉर्क, सारस हे दुर्मिळ पक्षीही आढळतात. इतर पक्षामध्ये मोर, बगळे, स्नेक बर्ड, पाणकावळे, उघड्या चोचीचे करकोचे, ढिवर, आयबिस, निळकंठ, करड्या डोक्याचा गरुड (ग्रे-हेडेड फिशींग इगल), तुरेवाला सर्प गरुड (क्रेस्टेड सर्पेट इगल), ट्री पाय, घुबड, टिटवी, नवरंग (पीट्टा), दुध राज, सुतारपक्षी (गोल्डन फ्लेमबॅक वुडपिकर) हे पक्षी प्रामुख्याने आढळतात.

15. बारमाही व हंगामी पाणस्थळे:-

अ.क्र.	पाणस्थळाचा प्रकार	उपसंचालक (कोअर)	उपसंचालक (बफर)	उपविवअ (वजी) आलापल्ली
1.	नैसर्गिक पाणस्थळे	54	64	10
2.	कृत्रिम पाणस्थळे	94	83	69
3.	सिमेंट टाके	0	0	0
एकूण		**148**	**147**	**79**

16. शिकार व अन्य कारणामुळे वाघ/बिबटाचा मृत्यूबाबतचा तपशील

वर्ष	वाघ			बिबट		
	नैसर्गिक	शिकार	एकूण	नैसर्गिक	शिकार	एकूण
2016-17	2	0	2	0	0	0
2017-18	2 (2-छावा), 1	0	3	3	0	3
2018-19	--	2	2	3	0	3
2019-20	1 वाघाचे पिल्लू	0	1	1	0	1
2020-21	1 वाघाचे पिल्लू	1 वाघ मादी 2 वाघ पिल्लू	4	2	0	2
2021-22	3	0	3	2	0	2
2022-23	8	0	8	0	0	0
2023-24	0	0	0	0	0	0
2024-25 (upto Jan.25)	2	0	2	1	0	1

17. वन्यप्रायांकडून पाळीव जनावरे व मानव जिवीतहानी व शेतपिक हानीबाबतचा तपशील:-

अ) पशुधन मृत/जखमी प्रकरणे

वर्ष	पशुधन मृतची संख्या	नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)	पशुधन जखमीची संख्या	नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)	एकूण पाळीव प्राण्यांची हानी/जखमीची संख्या	एकूण नुसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)
2016-17	515	4079975	5	6368	520	4086343
2017-18	494	5582887	5	10029	499	5592916
2018-19	607	7190985	1	10868	608	7201853
2019-20	731	8510579	2	1878	733	8512457
2020-21	866	7074938	0	0	866	7074938
2021-22	677	7968000	0	0	677	7968000
2022-23	625	8745000	0	0	625	8745000
2023-24	412	7613125	10	23550	422	7636675
2024-25 (upto Jan.25)	504	8803341	18	53040	522	8856381

ब) मनुष्य मृत/ जखमी प्रकरणे

वर्ष	मनुष्य मृत संख्या	नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)	मनुष्य जखमीची संख्या	नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)	एकूण मनुष्य मृत/जखमी संख्या	एकूण नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)
2016-17	6	4800000	8	611872	14	5411872
2017-18	2	1600000	11	409310	13	2009310
2018-19	9	11100000	16	683183	25	11783183
2019-20	3	4500000	20	2161094	23	6661094
2020-21	9	9085000	12	1143850	21	10228850
2021-22	11	16500000	13	1279000	24	17779000
2022-23	13	21000000	9	752000	22	21752000
2023-24	4	10000000	0	0	4	10000000
2024-25 (upto Jan.25)	6	15000000	17	4566957	23	19566957

क) शेत पिक नुकसान प्रकरणे

वर्ष	शेत पिक हानीची संख्या	नुकसान भरपाई वाटप रक्कम (रु.)
2016-17	560	2748411
2017-18	846	3585524
2018-19	494	1640769
2019-20	425	1350892
2020-21	319	1097030
2021-22	591	2472000
2022-23	419	1959000
2023-24	228	1348388
2024-25 (upto Jan.25)	334	1860908

18. **अस्तित्वात असलेली शस्त्रे, दारुगोळा**

वनविभागाचे नांव	अ.क्र.	शस्त्राचा तपशिल	संख्या	एकूण दारुगोळा	शिल्लक दारुगोळा
उपसंचालक (कोर), ता.अं.व्या.प्र., चंद्रपूर	1.	9 एमएम पिस्तुल	11	100	98
	2.	12 बोर बंदूक	4	97	96
	3.	SLR रायफल	11	629	629
उपसंचालक (बफर), ता.अं.व्या.प्र., चंद्रपूर	1.	9 एमएम पिस्तुल	10	100	100
	2.	12 बोर बंदूक	0	0	0
	3.	SLR रायफल	6	430	430
उपविभागीय वन अधिकारी (वन्यजीव), आलापल्ली	1.	9 एमएम पिस्तुल	0	0	0
	2.	12 बोर बंदूक	0	0	0
	3.	SLR रायफल	0	0	0
सरावाकरीता	1.	SLR रायफल	0	670	0
एकूण	**1.**	**9 एमएम पिस्तुल**	**21**	**200**	**198**
	2.	**12 बोर बंदूक**	**4**	**97**	**96**
	3.	**SLR रायफल**	**17**	**1729**	**1059**

19. **कॅमेरा ट्रॅप्स**

वनविभागाचे नांव	एकूण संख्या	चालु स्थितीत	बंद स्थितीत
उपसंचालक (कोअर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	668	600	68
उपसंचालक (बफर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	373	226	147
उपविभागीय अधिकारी (वन्यजीव), आलापल्ली	47	27	20
एकूण	**1088**	**853**	**235**

20. **वन्यप्राणी बेशुध्दीकरण गन**

वनविभागाचे नांव	अ.क्र.	बंदुकीचे मॉडेल	संख्या	शेरा
उपसंचालक (कोअर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	1.	ट्रॅक्युलॉयझेशन गन क्र. 42158760N	1	नादुरुस्त आहे.
	2.	Dist Inject 3394	1	नादुरुस्त आहे.
	3.	Goli Preshar M. No. 388825	1	नादुरुस्त आहे.
उपसंचालक (बफर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	1.	Dan Inject 9244 MDO JM	1	नादुरुस्त आहे.
	2.	Dan Inject 10174 MDO JM	1	चालु आहे.
	3.	Dan Inject 11127 MDO JM	1	चालु आहे.
	4.	Injection Rifle JMSP 25 Dart	1	चालु आहे.
उपविभागीय अधिकारी (वन्यजीव), आलापल्ली	1.	Dan Inject 9210 MDO JM	1	चालु आहे. (सदरची गन डॉ. खोब्रागडे यांचेकडे आहे.)
		एकूण	**8**	

21. **पिंजरे**

वनविभागाचे नांव	प्रकार	चालु	खराब	एकूण
उपसंचालक (कोअर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	लहान पिंजरे	3	0	3
	मोठे पिंजरे	5	0	5
उपसंचालक (बफर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	लहान पिंजरे	21	0	21
	मोठे पिंजरे	31	0	31
उपविभागीय अधिकारी (वन्यजीव), आलापल्ली	पिंजरे	3	0	3
	एकूण	**63**	**0**	**63**

22. बिनतारी संदेश यंत्रणेच्या उपयोगीतेबाबत:-

वनविभागाचे नांव	साहित्याचे नांव	एकूण संख्या	चालु	बंद	आवश्यक
उपसंचालक (कोअर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	रिपीटर	2	2	0	0
	बेस स्टेशन	23	20	3	0
	वॉकी टॉकी	129	111	18	0
	वायरलेस सेट (वाहन)	23	19	4	0
उपसंचालक (बफर), ता.अं.व्या.प्र. चंद्रपूर	रिपीटर	1	1	0	0
	बेस स्टेशन	14	14	0	0
	वॉकी टॉकी	134	134	0	0
	वायरलेस सेट (वाहन)	10	10	0	0
उपविभागीय अधिकारी (वन्यजीव), आलापल्ली	रिपीटर	0	0	0	0
	बेस स्टेशन	0	0	0	0
	वॉकी टॉकी	0	0	0	0
	वायरलेस सेट (वाहन)	0	0	0	0
एकूण	**रिपीटर**	**3**	**3**	**0**	**0**
	बेस स्टेशन	**37**	**34**	**3**	**0**
	वॉकी टॉकी	**263**	**245**	**18**	**0**
	वायरलेस सेट (वाहन)	**33**	**29**	**4**	**0**

23. ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पामधील सध्याची प्रशासकीय यंत्रणा

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प हा एक वन्यजीव विभाग असून त्यांचे मुख्यालय चंद्रपूर येथे आहे. मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्रसंचालक हे ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्पाचे प्रमुख असून महाराष्ट्र शासन महसूल व वनविभाग शासन निर्णय क्रमांक डब्ल्यु.एल.पी.-२०१२/प्र.क्र.२५६/फ-१, दिनांक २२ ऑगष्ट २०१२ अन्वये कोअर व बफर क्षेत्र मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्रसंचालक हे ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प यांचे एकात्मिक प्रशासकीय नियंत्रणाखाली आणण्यात आले असून कोअर क्षेत्रासाठी उपसंचालक (कोअर), व बफर क्षेत्रासाठी उपसंचालक (बफर) यांची निर्मीती करण्यात आलेली आहे. ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पात कोअर विभागाचे एकूण वनक्षेत्र 625.82 चौ.कि.मी. आहे. तसेच बफर विभागाचे एकूण वनक्षेत्र 700.98 चौ.कि.मी. आहे. शासन आदेश क्रमांक एमएफएस-2009/2013/प्र.क्र.264/फ-8, दि. 22 डिसेंबर 2011 अन्वये क्षेत्र संचालक कार्यालयासाठी दोन विभागीय वन अधिकारी दर्जाचे पद पुर्ननियोजनाव्दारे उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहे.

मात्र अलिकडेच महसूल व वनविभाग, मंत्रालय, शासन आदेश क्रमांक एमएफएस-२०१४/प्र.क्र.१४६/फ-८, दिनांक १३ जून, २०१४ अन्वये नवे नागझिरा व्याघ्र राखीव क्षेत्राच्या नियंत्रणाकरीता या प्रकल्प कार्यालयातील विभागीय वन अधिकारी दर्जाचे एक पद वर्ग करण्यात आलेले असल्याने आता या प्रकल्प कार्यालयात विभागीय वन अधिकारी दर्जाचे एकच पद अस्तित्वात आहे.

महाराष्ट्र महसूल व वनविभाग शासन निर्णय क्रमांक डब्ल्यु.एल.पी.-१०.०९/प्र.क्र.१९३/फ-१, दिनांक १२ एप्रिल २०१२ अन्वये राज्य राखीव पोलीस बलच्या धरतीवर ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पासाठी विशेष व्याघ्र संरक्षण दल (STPF) ची निर्मिती करण्यात आली असून सदर दलासाठी १०८ वनरक्षक, ३ वनपरिक्षेत्र अधिकारी व १ सहाय्यक वनसंरक्षकाचे पद निर्माण करण्यात आले आहे. सदर मंजूर पदांपैकी सद्यस्थितीत सहाय्यक वनसंरक्षकाचे 1 पद, वनपरिक्षेत्र अधिकारी यांचे 2 पदे, वनरक्षकाची 11 पदे रिक्त आहे.

सुधारीत आकृतीबंधानुसार मंजुर, भरलेल्या व रिक्त पदाविषयी माहे जानेवारी/2025 पर्यंत सद्यस्थिती

अ. क्र.	पदनाम	वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक कार्यालय			उपसंचालक (कोअर) कार्यालय			सवसं (वि.व्या.सं.द.) कार्यालय			उपसंचालक (बफर) कार्यालय			उपविभागीय वन अधिकारी (वजी) आलापल्ली कार्यालय			ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर		
		मंजुर	भरलेली	रिक्त	मंजुर	भरलेली	रिक्त	मंजुर	भरलेली	रिक्त	मंजुर	भरलेली	रिक्त	मंजुर	भरलेली	रिक्त	मंजुर	भरलेली	रिक्त
1	वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
2	उपसंचालक	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	2	0
3	विभागीय वन अधिकारी	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
4	अ) उपविभागीय वन अधिकारी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0
5	ब) सहाय्यक वनसंरक्षक	0	0	0	2	2	0	1	0	1	2	2	0	0	0	0	5	4	1
6	पशुवैद्यकीय अधिकारी	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
7	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन (वन्यजीव)	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	एकुण	**4**	**2**	**2**	**3**	**3**	**0**	**1**	**0**	**1**	**3**	**3**	**0**	**1**	**1**	**0**	**12**	**9**	**3**
8	वनपरिक्षेत्र अधिकारी	0	0	0	5	4	1	3	1	2	7	6	1	2	2	0	17	13	4
9	शाखा अभियंता	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
10	वनक्षेत्र सर्व्हेक्षक (अराजपत्रित)	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
11	कार्यालय अधिक्षक	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	1	1
12	लघुलेखक (उच्च श्रेणी) **(अराजपत्रित)**	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
	एकुण	**4**	**4**	**0**	**5**	**4**	**1**	**3**	**1**	**2**	**8**	**6**	**2**	**2**	**2**	**0**	**22**	**17**	**5**
13	मुख्य लेखापाल	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1
14	लघुलेखक (निम्मश्रेणी)	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
15	वनपाल	0	0	0	17	16	1	0	0	0	30	30	0	3	3	0	50	49	1
16	वनरक्षक	0	0	0	70	61	9	108	98	10	94	91	3	14	13	1	286	263	23
17	लेखापाल	3	3	0	4	4	0	0	0	0	6	6	0	2	2	0	15	15	0
18	लिपीक	4	4	0	9	9	0	0	0	0	12	11	1	4	3	1	29	27	2
19	हत्यारा पोलीस	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0
20	वरिष्ठ सांख्यिकी सहाय्यक	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0
21	सर्व्हेक्षक	1	0	1	2	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	2	2
22	वाहन (ट्रक) चालक	3	3	0	6	3	3	0	0	0	4	4	0	1	1	0	14	11	3
23	महावत	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
	एकुण	**12**	**10**	**2**	**112**	**95**	**17**	**108**	**98**	**10**	**149**	**145**	**4**	**24**	**22**	**2**	**405**	**370**	**35**
25	काळजी वाहक	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1
26	चाराकटर	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
27	पहारेकरी	1	1	0	2	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	4	0
28	नाईक	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0
29	शिपाई	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	3	2	1
30	टपाल वाहक	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
31	पेन क्लिनर	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
32	वाहन स्वच्छक	0	0	0	2	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	3	1	2
33	सफाई कामगार	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
34	माळी	1	0	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	2
	एकुण	**4**	**3**	**1**	**10**	**4**	**6**	**0**	**0**	**0**	**5**	**2**	**3**	**1**	**1**	**0**	**20**	**10**	**10**
35	**अधिसंख्य वनमजुर**	**2**	**2**	**0**	**6**	**6**	**0**	0	**0**	0	**27**	**27**	0	**3**	**3**	0	38	38	0
एकंदर (अ+ब+क+ड) + अधिसंख्य वनमजुर			**26**	**21**	**5**	**136**	**112**	**24**	**112**	**99**	**13**	**192**	**183**	**9**	**31**	**29**	**2**	**497**	**444**

24. प्रलंबीत सेवानिवृत्ती प्रकरणाची माहे जानेवारी/2024 अखेरची सद्यस्थिती

अ. क्र.	वर्ग	प्रलंबित प्रकरणी संख्या	ऑगष्ट/24 अखेर निकाली निघालेल्या प्रकरणांची संख्या	शिल्लक प्रकरणे	प्रलंबित स्तर					
					महा-लेखाकार	वेतन पडताळणी	विभाग स्तर	निवृत्ती वेतन धारक	इतर विभागाकडे/ कोषागार कार्यालयाकडे	शासन स्तर
1	वर्ग-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	वर्ग-2	2	0	2	0	0	2	0	0	0
3	वर्ग-3	9	3	6	0	1	2	0	3	0
4	वर्ग-4	7	2	5	0	2	0	0	3	0
	एकूण	**18**	**5**	**13**	**0**	**3**	**4**	**0**	**6**	**0**

25. संशोधन

या व्याघ्र प्रकल्पात दरवर्षी व्याघ्र प्रगणना करण्यात येत असते. सदर कार्यक्रम हा भारतीय वन्यजीव संस्थान या संस्थेकडून करण्यात येत होता. परंतू, राष्ट्रीय व्याघ्र संरक्षण प्राधिकरण यांचे सन 2019 च्या पत्रानुसार सर्व व्याघ्र प्रकल्पामध्ये व्याघ्र प्रगणना ही स्वत: व्याघ्र प्रकल्पांनी करावयाची आहे. यानुसार या व्याघ्र प्रकल्पाव्दारे व्याघ्र प्रगणना केली जाते. यासाठी पूर्णवेळ जीवशास्त्रज्ञाची नेमणूक केलेली आहे. तसेच सदर कार्यक्रमामध्ये काही तांत्रीक अडचण भासल्यास भारतीय वन्यजीव संस्थान यांचेकडून मदत घेतली जाते.

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पातील वाघ व बिबट यांची संख्या खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	वर्ष	वाघाची संख्या	बिबट संख्या
1	2017	75	--
2	2018	81	--
3	2019	88	106
4	2020	85	106
5	2021	85	114
6	2022	87	127
7	2023	85	128

26. पर्यटन व्यवस्थापन

वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ प्रमाणे मानवविरहीत क्षेत्र (Inviolate space) निर्माण करण्याकरीता ताडोबा येथील पर्यटन व्यवस्था प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), म.रा. नागपूर यांचे आदेश क्रमांक कक्ष-२३(२)/सर्वे./प्र.क्र./६८३६/०७/०७-०८, दिनांक १२/२/२००८ नुसार पर्यटन व्यवस्थापनाच्या दृष्टीने दिनांक १ एप्रिल २००८ पासून ताडोबा येथील विश्रामगृह, हॉलिडे होम, युवक निवास तसेच उपहार गृह अशा सर्व पर्यटकांना थांबण्याची व्यवस्था बंद करण्यात आलेली आहे.

या दोन्ही विभागामध्ये पर्यटनाच्या माध्यमातून स्थानिकांना रोजगार उपलब्ध करुन दिल्या जात असतो. कोर क्षेत्रात ६ व बफर क्षेत्रात १६ पर्यटन प्रवेशद्वार आहे. या प्रवेशद्वारातून पर्यटनाच्या माध्यमातून कोर क्षेत्रातील १४४ जिप्सीधारक व ११९ मार्गदर्शक तसेच बफर क्षेत्रातील २०५ जिप्सीधारक व २२० मार्गदर्शक यांना रोजगार प्राप्त होत असतो.

ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्पात सफारीकरीता कोर क्षेत्रात मोहर्ली, खुटवंडा, नवेगांव, कोलारा, पांगडी व झरी असे एकूण ६ प्रवेश गेट आहेत. वहन क्षमतेनुसार (Carrying capacity) दररोज सकाळ व दुपार फेरी मिळून एकूण केवळ १२५ वाहनांना प्रवेश अनुज्ञेय आहे. तसेच बफर क्षेत्रात नवेगाव-रामदेगी, आगरझरी, देवाडा-अडेगाव, पांगडी, अलीझंझा, जुनोना, मामला, सिरखेडा, मदनापूर, कोलारा बफर, केसलाघाट, निमढेला, बेलारा, पळसगाव

नाईट, झरी-पेठ व सोमनाथ असे १६ प्रवेशद्वार आहे. यातून सकाळ व दुपार फेरी मिळून एकूण १९२ वाहनांना प्रवेश अनुज्ञेय आहे. ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्पात जंगल सफारीसाठी प्रवेशाचे आगाऊ आरक्षण थेट ऑनलाईन करता येते. ऑनलाईन बूकींगकरीता वेबसाईट www.mytadoba.mahaforest.gov.in आहे. पर्यटकांना सफारीच्या वेळेत या व्याघ्र प्रकल्पाच्या बफर व कोर क्षेत्रात भ्रमणध्वनी सोबत घेऊन जाण्यास दिनांक ०१/१२/२०१८ पासून प्रतिबंध करण्यात आला आहे.

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पातील कोअर क्षेत्रात निसर्ग पर्यटनाकरीता सकाळ व दुपारच्या फेरीत खालीलप्रमाणे शुल्क आकारले जाते.

तपशिल	**आरक्षण 4 ते 59 दिवस**		**आरक्षण 60 ते 120 दिवस**		**आरक्षण 1 ते 3 दिवस (तत्काळ)**
	सोमवार ते शुक्रवार	**शनिवार ते रविवार**	**सोमवार ते रविवार**	**शनिवार ते रविवार**	**सोमवार ते रविवार**
प्रवेश शुल्क	1000	2000	4000	8000	4000
मार्गदर्शक शुल्क	600	600	600	600	600
जिप्सी शुल्क	3000	3000	3000	3000	3000
एकूण	**4600**	**5600**	**7600**	**11600**	**7600**

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पातील बफर क्षेत्रात निसर्ग पर्यटनाकरीता सकाळ व दुपारच्या फेरीकरीता खालीलप्रमाणे शुल्क आकारले जाते.

तपशिल	**ऑनलाईन आगाऊ आरक्षण 1 ते 120 दिवस**	
	सोमवार ते शुक्रवार	**शनिवार ते रविवार**
प्रवेश शुल्क (मार्गदर्शक शुल्क व जिप्सी शुल्क सहीत)	5000/-	6000/-
एकूण	**5000/-**	**6000/-**

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पातील मोहर्ली प्रवेशव्दारावर निसर्ग पर्यटनाकरीता ५ क्रुझर पर्यटकांसाठी उपलब्ध असुन प्रत्येक क्रुझर ९ आसन क्षमतेची आहे. या व्यतिरिक्त २ मिनीबस चंद्रपूर वरुन मोहर्ली प्रवेशव्दारातून पर्यटनासाठी शाळेच्या मुलां/मुलींना घेऊन जात असते. कॅन्टर आरक्षणासाठी प्रति व्यक्ती ७००/- रुपये शुल्क आकारले जाते.

सफारीबाबत वेळापत्रक

कालावधी	**सकाळ**		**दुपार**	
	प्रवेश वेळ	**बाहेर निघण्याची वेळ**	**प्रवेश वेळ**	**बाहेर निघण्याची वेळ**
१ ऑक्टोबर ते ३१ ऑक्टोबर	०६:००	१०:००	१४:३०	१८:३०
१ नोव्हेंबर ते २८/२९ फेब्रुवारी	०६:३०	१०:३०	१४:००	१८:००
१ मार्च ते ३० एप्रिल	०६:००	१०:००	१४:३०	१८:३०
१ मे ते ३०जून	०५:३०	०९:३०	१५:००	१९:००

ताडोबाचे मोहर्ली प्रवेश गेटजवळ महाराष्ट्र राज्य पर्यटन विकास महामंडळाचे ३७ कक्ष असलेले पर्यटन संकुल व वनविकास महामंडळ चालवित असलेले कोलारा गेटजवळील निसर्ग पर्यटन संकूल सुध्दा उपलब्ध आहे. तसेच ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पाचे आगरझरी व मदनापूर कॅम्प साईट मध्ये प्रत्येकी 10 टेंट पर्यटकांसाठी उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहे. त्याशिवाय व्याघ्र प्रकल्पालगत बफर क्षेत्रात ४९ खाजगी रिसोर्टस पर्यटकांसाठी उपलब्ध आहे.

या व्याघ्र प्रकल्पातील बफर क्षेत्रात बोटींग, मचाण टूरीझम, आगरझरी येथे बटरफ्लाय गार्डन, कायाकींग व सायकलिंग टुरीझम सुरु आहे.

व्याघ्र प्रकल्पाला भेट देणाऱ्या पर्यटक व महसूलाचा तपशिल

वर्ष	एकूण पर्यटक	एकूण वाहने	पर्यटनापासून प्राप्त महसूल
2018-19	181467	40772	12,07,84,330/-
2019-20	222932	43317	14,28,40,235/-
2020-21	162822	33765	6,22,20,680/-
2021-22	197584	39963	7,23,89,725/-
2022-23	319668	65552	12,42,40,405/-
2023-24	405888	81961	20,23,34,709/-
2024-25 (up to Dec.24)	249273	51069	21,09,39,288/-

27. ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प संवर्धन प्रतिष्ठांन (TATRCF):

वर्ष 2006 मध्ये वन्यजीव संरक्षण अधिनियम 1972 ला झालेल्या सुधारणेनुसार प्रत्येक व्याघ्र प्रकल्पासाठी राज्य शासनानी फाऊंडेशन स्थापन करण्याबाबत तरतूद करण्यात आली. त्यानुसार महाराष्ट्र शासन जी.आर. क्रमांक No. WLP 10-08/CR-19/F-1 दिनांक 21/08/2008 अन्वये फाऊंडेशन स्थापणेस मंजूरी मिळाल्यानंतर बॉम्बे पब्लिक ट्रस्ट ॲक्ट 1950 अंतर्गत ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प संवर्धन प्रतिष्ठांनाची स्थापना करुन क्र. E-287 (C) दि. 25/11/2008 अन्वये नोंदणी करण्यांत आली. सदर व्याघ्र प्रतिष्ठांनामध्ये पर्यटकांकडून प्राप्त होणारा प्रवेश व इतर शुल्क जमा करण्याची तरतूद असून खाजगी व्यक्तींकडून देणगी स्विकार करण्याची तरतूद आहे. प्रतिष्ठांनामध्ये प्राप्त होणारा सदर निधी कोअर व बफर क्षेत्रातील गावांच्या विकासासाठी, वन्यजीवांचे आश्रयस्थळ सुधारणेसाठी, जनजागृतीसाठी व संशोधन कामासाठी वापरण्यात येतो. खर्चाच्या अंदाजपत्रकाला नियामक मंडळ (ज्याचे अध्यक्ष राज्याचे वनमंत्री आहेत) कडून मंजूरी प्राप्त करण्यात येते.

ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प संवर्धन प्रतिष्ठांनाचे काम 2010-11 पासून सुरु करण्यात आले असून मागील 5 वर्षात पर्यटनापासुन प्राप्त निधी, अर्थसंकल्प व त्यानुसार झालेला खर्चाबाबतचा तपशील खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आलेला आहे.

वर्ष	अर्थसंकल्पाचा तपशिल		
	मंजूर अर्थसंकल्प (रु. लाखात)	प्रत्यक्षात झालेला खर्च (रु. लाखात)	खर्चाची टक्केवारी
2018-19	1512.00	1147.36	75.88
2019-20	1700.00	1559.35	91.73
2020-21	400.00	532.68	133.17
2021-22	787.30	783.48	99.51
2022-23	1015.56	1267.23	124.78
2023-24	1600.00	1653.34	103.33
2024-25 (माहे नोव्हें./24 पर्यंत)	1879.84	1348.31	71.72

सन 2024-25 या वर्षाकरीता ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प संवर्धन प्रतिष्ठांनाचे रु. 1879.84 लाखाचे अर्थसंकल्प तयार करण्यात आले असुन मा. मंत्री (वने), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे अध्यक्षतेखाली वनप्रबोधीनी, चंद्रपूर येथे दिनांक 10/10/2024 रोजी झालेल्या विशेष बैठकीत मंजूर करण्यात आले आहे.

तसेच Office of The Commissioner of Income Tax (Exemptions), Pune यांचेकडून Order U/S 12AA (I) of the Income Tax Act 1961 तसेच Order Under Section 80G (5) (vi) of the Income Tax Act 1961 Read with Rule 11AA of the Income Tax Rules 1962 अंतर्गचे प्रमाणपत्र प्राप्त केले आहे. त्यामुळे दानदात्याकडून देणगी ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प संवर्धन प्रतिष्ठांनास देता येईल.